

PUNT INFORMATIU 175 – DESEMBRE 2010

València, 558 6è 1a - 08026 Barcelona - Tel. 93 245 61 65 – Fax 93 513 43 17

E-mail: agrupament@agrupament.com - Web: www.esbarts.cat

QUE LA JOIA DE NADAL ENS ACOMPANYI TOT L'ANY !

Des de l'Agrupament

Volem expressar-vos la nostra més emotiva felicitació
per aquestes festes de Nadal desitjant que les pugueu
celebrar en bona companyia i pregant-vos
que feu extensius els nostres anhels de
pau i prosperitat
a tota la massa social

*****

Amb l'encís d'aquesta senzilla i humil cançó de Nadal,
cantada arreu del món, conjuntament amb la senzillesa i humil llegenda que us
escric a continuació, desitjo als “meus” estimats esbarts de Catalunya, Andorra,
Perpinyà, Catalunya Nord i a tots els seus components i seguidors, així com a tots
els qui formem l'Agrupament d'Esbarts Dansaires, un sens fi de felicitat per
les properes festes nadalenques.

Jordi Núñez i Pallarola

LA MÉS BONICA CANÇÓ DE NADAL

Uns ratolins famolencs la donaren al món

Existeixen moltes versions populars sobre l'origen d'aquesta cançó. La que crec més versemblant de les que en tinc coneixement, és aquesta. El pare Joseph Mohr alenà sobre les seves mans gelades, es va asseure al davant de l'orgue de l'església del llogarret alemany d' Oberndorf i deixà caure els seus dits sobre les tecles. Però no van sorgir les dolces notes que esperava. Arrufant el front, ho va provar de nou. L'orgue romangué silenciós. El pare Mohr estampí de nou els peus damunt els pedals de la manxa, prement les tecles amb més energia que abans. Va escoltar un so com de xiulet: era l'aire que s'esmunyia pels forats de la manxa. De nou es va fer el silenci. El jove sacerdot d' Oberndorf va quedar abatut. Era la vigília del Nadal de 1818. En poques hores els feligresos vindrien a l'església medieval, de campanar quadrat, de Sant Nicolau, per assistir a la Missa del Gall.

Franz X. Gruber

Sols un home podia salvar aquella situació: el conegut constructor d'orgues de la veïna ciutat de Fuegen. El jove sacerdot va baixar apressuradament les escales, sortint a l'aire fred del carrer, corrent per les pendents cobertes de neu. Als pocs minuts, el jove es trobava camí de Fuegen, però amb un pensament inquietant: "I si el constructor d'orgues no podia arranjat l'instrument a temps per la celebració?"

Lavors el pare Mohr va tenir la genial idea de retornar a casa seva i remenar entre els seus papers durant alguns minuts preciosos, els justos, per trobar allò que buscava: un full rebregat, amb uns pocs versos que havia escrit a mà temps enrere. Els va llegir ràpidament; va guardar el paper a la seva sotana, esquitxada de neu, creuant de nou el poble fins a la casa de l'orguener Franz X. Gruber, el mestre i organista local, de 31 anys.

Gruber va quedar sobresaltat en sentir les notícies que feien referència al mal estat de l'orgue. Es va sorprendre encara més quan el pare Mohr va treure el paper rebregat. Gruber a penes va poder llegir-lo, però a la fi va dir:

-És un bon poema el que hi ha escrit aquí; però no se de quina manera pot ajudar-nos.

-Tot allò que has de fer, Franz -va dir el pare Mohr-, és posar-hi una música senzilla en aquest poema, per tal de què els nens del cor puguin aprendre-la fàcilment. Ha d'estar en condicions de poder ser cantada aquesta nit.

Gruber titubejava.

-És una bona idea, però fa falta temps per fer-ho possible.

-Fes tot allò que puguis, Franz -va suplicar el pare Mohr-; si avui l'orgue no pot sonar al seu moment, al menys que aquesta Santa Nit es pugui cantar la teva cançó.

Gruber es va posar a treballar de ferm. Durant tota aquella tarda, va compondre una melodia senzilla, adaptant-la per a guitarra, ja que el pare Mohr sabia tocar aquest instrument, l'únic, que hi havia al llogarret. Va incloure també dos *solos*: un per al pare Mohr i un altre per a ell mateix.

Després, quan la lluna s'aixecava per sobre de les muntanyes, Franz Gruber va enfilem-se decidit per la pendent fins a l'església, amb la cançó acabada.

Oberndorf en l'actualitat

1880. Altar de l'església de Sant Nicolau d'Oberndorf, abans de la seva demolició

Joseph Mohr

Com que Gruber era també l'orguener i encarregat de tenir cura de l'orgue de Sant Nicolau, s'esforçà tot seguit per arranjar aquest preuat instrument, sota la vigilància impacient del pare Mohr.

Així era com els nens d' Oberndorf s'esperaven ansiosos per aprendre la nova cançó de Nadal, escrita per el seu rector i musicada pel seu organista i mestre. L'havien d'aprendre acompanyats pels estranys sorolls que arribaven des de l'orgue, just en els moments decisius de la seva possible recomposició.

L'expert orguener havia descobert la causa de l'avaría: els famolencs ratolins havien fet el seu niu dins de l'església i, trapelles, havien rosegat les manxes, foradant-les; era per aquells forats fets pels ratolins on en sortia l'aire que, de cap manera, podia arribar als tubs de l'orgue i poder-los fer sonar adequadament.

Encara que hi va treballar tenaçment, no va poder arreglar l'orgue per la Missa del Gall. El llogarret d' Oberndorf va haver de resignar-se a que l'orgue no funcionés la vigília d'aquell Nadal, com sempre havia estat.

Fora planys, la veu potent del constructor d'orgues s'unia a les altres veus presents a l'església durant aquella nit per cantar una bella cançó de Nadal per primera vegada, poques hores després de la seva creació. Els camperols es van alegrar molt al sentir la seva pròpia cançó de Nadal. La van escoltar meravellats i encantats... la van aprendre per cantar-la aquella mateixa santa nit.

A Gruber li va agradar tant que en va demanar una còpia per endur-se-la al seu poble de Fuegen on els seus vilatans, amb complaença, la van aprendre ràpidament sota direcció del seu mestre.

El següent Nadal, aquella senzilla nadala composta a corre-cuita perquè uns ratolins famolencs havien espatllat les manxes de l'orgue de Sant Nicolau d' Oberndorf, fou coneguda per tota l'Alemanya. Pocs anys després, milions de cristians de totes les nacionalitats la cantaven en diferents idiomes.

És així com es va anar difonent arreu del món la més bonica cançó de Nadal. Probablement tots nosaltres la cantarem més d'una vegada aquest mateix Nadal...

"Santa Nit, plàcida nit..."

"Stille Nacht, Heiligi Nacht..."

"Noche de Paz, noche de amor..."

Jordi Núñez i Pallarola.-

CORRANDES DE DESEMBRE

» dijous, 2 de desembre de 2010 a les 20 h. Conferència sobre cultura popular i tradicional a Esplugues de Llobregat. Participació de *l'Esbart Vila d'Esplugues*. Al Casal Cultural Robert Brillas d'Esplugues de Llobregat (Baix Llobregat).

» divendres, 3 de desembre de 2010 a les 20 h. Ball dels divendres a Barcelona. Per aprendre a ballar, per passar-s'ho bé ballant. Organitza: *Esbart Català de Dansaires*. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos. Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

» dilluns, 6 de desembre de 2010 a les 12 h. Recital de danses a Barcelona-Sant Andreu. Festa Major de Sant Andreu. *Esbart Maragall, de Barcelona* i Grup Juventus. Lloc: Envelat de la Festa Major. Població: Barcelona -- Sant Andreu.

» dilluns, 6 de desembre de 2010 a les 18 h. "Inaudit-Vicenç Bou" a Torroella de Montgrí. Espectacle de dansa d'arrel tradicional. *Esbart Montgrí de Torroella de Montgrí*. A la carpa firal. Població: Torroella de Montgrí (Baix Empordà).

» dimecres, 8 de desembre de 2010 a les 11h. Recital de dansa a Barcelona - Sant Andreu. *Esbart Maragall, de Barcelona*. Totes les seccions. Lloc: Carrer Pons i Gallarza, 58 davant del Casal Catòlic. Població: Barcelona -- Sant Andreu.

» divendres, 10 de desembre de 2010 a les 20 h. Festa a la Fira de Santa Llúcia a Barcelona. *Esbart Català de Dansaires*. Sec. infantil i juvenil, amb acompanyament del Grupet. Lloc: Avinguda de la Catedral. Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

» divendres, 10 de desembre de 2010 a les 20 h. Ball dels divendres a Barcelona. Per aprendre a ballar, per passar-s'ho bé ballant. Organitza: *Esbart Català de Dansaires*. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos. Població: Barcelona.

» dissabte, 11 de desembre de 2010 a les 18 h. Espectacle Inaudit-Vicenç Bou a l'Estartit. Dins la Festa Major de Santa Llúcia. *Esbart Montgrí de Torroella de Montgrí*. A la Sala polivalent, c/ Guillem de Montgrí s/n. Població: L'Estartit - Torroella de Montgrí (Baix Empordà).

» dissabte, 11 de desembre de 2010 a les 18 h. Espectacle "Cor Dansa" a Barcelona. *Esbart Gaudí, de Barcelona*. Totes les seccions amb el Cor de Noies de Sant Medir. Al Centre Cívic Sda Família c/Provença 480. Barcelona – Eixample.

» dissabte, 11 de desembre de 2010 a les 18 h. Fira de Nadal amb la participació de *l'Esbart Vila d'Esplugues*. A la Rambla Verge del Carme d'Esplugues de Llobregat (Baix Llobregat).

» diumenge, 12 de desembre de 2010 a les 18 h. Recital de dansa catalana a Reus. En motiu de la festa patronal. *Esbart Santa Llúcia, de Reus*. Lloc: Sala Santa Llúcia. Població: Reus (Baix Camp).

» diumenge, 12 de desembre de 2010 a les 18 h. Espectacle "Onades" al Catllar. *Esbart Santa Tecla, de Tarragona*. Lloc: Centre Cultural. Població: El Catllar (Tarragonès).

» diumenge, 12 de desembre de 2010 a les 18 h. XIa Trobada d'Esbarts a Sarrià. 4t Memòrial En Jordi Torres i Garcia. *Ballet Folkloric Sarrià, Esbart Renaixença del Poble Sec, Esbart Laurèdia de Sant Julià de Lòria*. Al CP de Sarrià. Població: Barcelona -- Sarrià-Sant Gervasi.

» diumenge, 12 de desembre de 2010 a les 18 h. Actuacions a Ordino. *Grup de Danses d'Ordino* i Escola de Música. Auditori Nacional d'Andorra. Població: Ordino (Principat d'Andorra).

» dilluns, 13 de desembre de 2010 a les 12 h. Festa Major de Santa Llúcia a Gelida. *Esbart Rocasagna, de Gelida*. Lloc: Plaça de la Vila. Població: Gelida (Alt Penedès).

» divendres, 17 de desembre de 2010 a les 19 h. Festa de Nadal a Barcelona. *Esbart Català de Dansaires*. Secs. infantils i juvenils amb acompanyament musical del Grupet. Lloc: Casa dels Entremesos C/Beates 5 a Barcelona.

» divendres, 17 de desembre de 2010 a les 20 h. Ball dels divendres. Per aprendre a ballar, per passar-s'ho bé ballant. Organitza: *Esbart Català de Dansaires*. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos. Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

» diumenge 19 de desembre a les 11.45 h. Representació dels Pastorets a Igualada amb la participació de *l'Agrupació Folklorica Igualadina*. Totes les seccions. A l'Ateneu Igualadí-Teatre Municipal d'Igualada (Anoia).

» diumenge, 19 de desembre de 2010 a les 18 h. Festival de Nadal a Manresa. A benefici de la Marató de TV3. *Esbart del Casal de Dansaires Manresans*. Totes les seccions. Lloc: Sala Polivalent de la Font dels Capellans. Població: Manresa (Bages).

» diumenge, 19 de desembre de 2010 a les 19 h. Audició de Nadal a Tarragona. *Esbart Santa Tecla*. Totes les seccions. Lloc: Auditori de la Caixa de Tarragona. Població: Tarragona.

» dijous, 23 de desembre de 2010 a les 17 h. Festival benèfic de Nadal. *Esbart del Casal de Dansaires Manresans*. Lloc: Residència de les Germanetes dels Pobres. Població: Manresa.

» dissabte, 25 de desembre de 2010 a les 21 h. Representació dels Pastorets a Barcelona. *Esbart Maragall, de Barcelona*. Lloc: Casal Catòlic de Sant Andreu c/Pons i Gallarza 58. Població: Barcelona -- Sant Andreu.

» diumenge, 26 de desembre de 2010 a les 18 h. Representació dels Pastorets a Igualada. *Agrupació Folklorica Igualadina*. Totes les seccions. Lloc: Ateneu Igualadí-Teatre Municipal. Població: Igualada (Anoia).

» diumenge, 26 de desembre de 2010 a les 19 h. Representació dels Pastorets a Barcelona. *Esbart Maragall, de Barcelona*. Lloc: Casal Catòlic de Sant Andreu c/Pons i Gallarza 58. Població: Barcelona -- Sant Andreu.

» dijous, 30 de desembre de 2010 a les 15.30 h. Actes de lliurament de la Carta als Reis a Manresa. Participació. *Esbart del Casal de Dansaires Manresans*. Escola de dansa. Lloc: Associació de Veïns de la Sagrada Família. Població: Manresa (Bages).

CORRANDES PASSEDES DEL MES DE NOVEMBRE

Actuacions que no ens van poder ser comunicades
abans de tancar l'edició del Punt de novembre,
però que en el seu moment van figurar anunciades
a la plana web de l'Agrupament

Dia 6

>El Grup de Mediterrània de Sant Cugat del Vallès va ballar les Gitanes de Sant Cugat a la plaça de la seva vila amb motiu de les festes de tardor.

Dia 21

>L'Esbart Català de Dansaires va fer la ballada del soci amb totes les seves seccions a Barcelona.

>L'Esbart Joventut Nostra va actuar a Barcelona, dins dels actes del seu 50è aniversari.

Dia 27

>L'Esbart Olesà d'Olesa de Montserrat, va actuar a Sant Andreu de la Barca amb l'espectacle "Temps de Balneari".

>L'Esbart Sant Romà d'Encamp (Andorra) va estrenar l'espectacle "TrADDICCIÓ" a Encamp.

Dia 28

>L'Esbart del Casal de Dansaires Manresans va participar a la Roda Catalunya de petits a Premià de Dalt.

>El Grup de Danses d'Ordino va actuar a La Massana dins la fira dels Anglesos.

>L'Esbart Lleidatà de Dansaires va actuar a Gualba.

Dia 29

>El Grup de Dansa Ramón d'Olzina de Vila-seca va actuar a Farena a l'Alt Camp.

L'AGENDA ONLINE
<http://www.esbarts.cat/index.php?mod=Agenda>

SEMINARI

DANSES DE LES COMARQUES TARRAGONINES – 12 DE DESEMBRE A BARCELONA

SEMINARI SOBRE DANSES DE LES COMARQUES TARRAGONINES ORGANITZAT PER L'AGRUPAMENT D'ESBARTS DANSAIRES

Tercer dels seminaris impartits per Josep Bargalló sobre el tema

Data i hores : diumenge 12 de desembre, de les 10 a les 14 h i de 16 a 18 h.

Lloc : seu de l'Esbart Ciutat Comtal, carrer Miquel Bleach 32, del districte Barcelona-Sants.

Programa : Jota de la Pobla de Massaluca (Terra Alta), Ball de coques de Prades (Baix Camp), Ball de la bandera o de faixes de les Peces d' Albinyana (Baix Penedès) i Jota Foguejada de Benissanet (Ribera d'Ebre). **Inscripcions** : gratuïta pels socis de l'Agrupament, no socis: 20 €, per telèfon, fax o mail a l'Agrupament d'Esbarts Dansaires.

*****

DANSES POPULARS DEL MES

SEGONS EL CALENDARI DE DANSES TRADICIONALS CATALANES DE LLUÍS PUIG

Cicle de Nadal

Mataró al Maresme : Ball de Pedretes que es balla dins de les representacions dels Pastorets

Dia 5 de desembre

El Molar al Priorat : Ball de coques

Ogassa al Ripollès : Ball de Sant Ferriol i ball de la Maniera

Dia 13 de desembre

La Vilella a l'Alt Priorat : Jota i dansa d'aparellament

Dia 24 de desembre

Els Prats del Rei a l'Anoia : Ball dels quatre cantons

Dia 26 de desembre

Sant Esteve Sesrovires al Baix Llobregat : Ball de garlandes

Dia 30 de desembre

Centelles a l'Osona : Ball del pi

Ball de Garlandes de Sant Esteve Sesrovires

El ball està documentat per Joan Amades en el Costumari Català i és dels pocs pobles que l'han sabut conservar viu. El 2007, s'edità el llibre El Ball de Garlandes de Sant Esteve Sesrovires, de Míriam Navarro Codina, que recull aquesta tradició local. El Patronat Municipal promou un curset, cada mes de desembre, per aprendre a ballar-lo. Contacta : Tel. 93 771 36 79.

AQUEST MES DESTAQUEM...

FESTA MAJOR DE SANTA LLÚCIA A GELIDA A L'ALT PENEDÈS – 13 DE DESEMBRE

Gelida dedica cada any una festa a Santa Llúcia. Però abans d'exposar el contingut d'aquesta festa ens agradaria fer una mica d'història d'una tradició molt arrelada a casa nostra:

La celebració de Santa Llúcia s'escau, des del començament del seu culte al s. IV, en el seu mateix "dies natalis" o dia del martiri, és a dir, el 13 de desembre. Santa Llúcia és invocada per a la vista i la tenen per patrona tots els oficis que requereixen una bona visió. La representació tradicional de la Santa portant en un plat els seus ulls, confirma el seu patronatge. La festa de Santa Llúcia a Gelida té uns elements ben diferenciadors:

Molt d'hora, quan encara és fosc, s'encenen els focs de les calderes on es courà l'Escudella de Santa Llúcia.

A les 10 del matí es fa el tradicional repic de festa, des del campanar de l'església. Les activitats tradicionals continuen amb la inauguració de l'Exposició de Pessebres Artístics que cada any ens presenten noves creacions.

A 3/4 de 12 del migdia, sortida de la cercavila en direcció a l'església amb les autoritats, els administradors de la festa i els convidats d'enguany.

Sortint d'ofici, benedicció, tast i repartiment de la tradicional Escudella de Santa Llúcia.

Tothom hi és convidat. Durant tot el matí pels carrers Major i Marquès de Gelida, es celebra una nova edició de la Fira d'Artesans de Santa Llúcia, on hi podrem trobar:

Petits regals originals
Productes d'alimentació natural i artesana
Arbres de Nadal
Figures de pessebre
Guarniments nadalencs

*I per cloure la festa, **actuació de l'Esbart Rocasagna de Gelida** a les 12h i ballada de sardanes amb la Cobla Principal de Collblanc a la Plaça de la Vila.*

DITES POPULARS DE SANTA LLÚCIA I EL NADAL

Santa Llúcia treu les fires i les festes de la bústia.
Santa Llúcia la bisbal, tretze dies per Nadal.
Santa Llúcia festes i fires ens envia però li diu la Concepció:
primer vull ser jo.
Per Santa Llúcia un pas de puça.
Per Santa Llúcia s'escurça la nit i s'allarga el dia.
De Santa Llúcia a Nadal dotze dies de cabal.

Organitza :

Ajuntament de Gelida - Telèfon 93-779-22-15 (Regidoria de Cultura)

EL MES DE DESEMBRE

EL DESEMBRE

El **desembre** és el dotzè mes de l'any del calendari gregorià i té 31 dies. El nom li ve del fet d'haver estat el desè mes del calendari romà.

ESDEVENIMENTS RELACIONATS AMB EL MES DE DESEMBRE

1 de desembre de 1307 : Corona d'Aragó: Jaume II el Just ordena la persecució dels templers.

2 de desembre de 1977 : Barcelona : l'autoritat militar fa empresonar Albert Boadella, director d' Els Joglars, en considerar que La Torna, estrenada feia dos dies, no s'ajusta al permís concedit.

3 de desembre de 1872 : Barcelona : per sufocar una revolta popular, l'exèrcit espanyol, comandat pel general Espartero, bombardeja la ciutat des de Montjuïc.

6 de desembre de 1932 : Barcelona : S'hi constitueix el Parlament de Catalunya. Lluís Companys n'és elegit president.

8 de desembre de 1976 : Barcelona : Presentació del Congrés de Cultura Catalana.

10 de desembre de 2007 : El Departament dels Pirineus Orientals (França - Catalunya Nord) hi oficialitza el català.

18 de desembre de 1979 : Catalunya : hi entra en vigor l'Estatut d'Autonomia, conegut com l'Estatut de Sau.

19 de desembre de 1359 : Se celebren a Cervera (la Segarra) les Corts del Principat, que donaran origen a la Diputació General de Catalunya o Generalitat.

30 de desembre de 1242 : Alzira (la Ribera Alta) : Jaume I conquereix la vila.

DÍTES, PROVERBIS I REFRANYS POPULARS

- Dies de **desembre**, dies de malura, tot just es fa de dia que ja és nit obscura.
- **Desembre** finat, any acabat.
- **Desembre** mullat, gener ben gelat.
- **Desembre**, gener i febrer, senyora, estic per vostè.
- Ni al **desembre** navegar, ni a l'agost caminar.
- Qui el **desembre** acabarà, any nou veurà.
- Pel **desembre** tremola el vent i l'home més valent.
- Pel **desembre**, gelades i sopes escaldades.
- Si el **desembre** amb neus vé, eixampla el graner.

NOTÍCIES DIVERSES

ELS CASTELLS PATRIMONI CULTURAL IMMATERIAL DE LA HUMANITAT

La Unesco ha aprovat el 16 de novembre de 2010 a Nairobi, Kenya, el reconeixement dels **CASTELLS** com a **Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat** dins la cinquena sessió del Comitè Intergovernamental per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la UNESCO.

JORNADA EDUCATIVA DE LA CULTURA TRADICIONAL CATALANA

Trobada d'escoles i 2on premi a la millor acció escolar de promoció de la cultura tradicional catalana.

Trobada d'escoles que treballin la cultura tradicional a l'aula coorganitzat per la Confederació d'Agrupacions de Cultura Tradicional Catalana i el Centre Unesco de Catalunya. Es donarà un premi a la millor acció escolar de promoció de la cultura tradicional catalana que s'hagi fet a les escoles amb la participació activa i principal dels alumnes valorat en 3.000.- euros.

Serà el dia 10 de desembre a la Plaça Josep López Mirabete de Mataró.

Informació : **Telèfon : 931 884 584 – web : www.cct.cat**

SIMPÒSIUM SOBRE PROMOCIÓ I DIFUSIÓ DE LA CULTURA TRADICIONAL

El **3er simposium sobre promoció i difusió de la Cultura Tradicional Catalana** tindrà lloc el proper dia 11 de desembre. Coorganitzat per la Confederació d'Agrupacions de Cultura Tradicional Catalana i el Centre Unesco de Catalunya, pretén treballar i donar a conèixer tots els aspectes de la cultura tradicional catalana al món educatiu, especialment les escoles, per tal que ho transmetin a les noves generacions i buscar noves vies per a la participació activa de la població a través de les entitats del teixit associatiu.

Només als assistents al Simposi, es facilitarà un exemplar de la Convenció per la salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la Unesco.

Es fa al Centre **Cívic Pla d'en Boet, de Mataró** (C/. Juan Sebastián Elcano, 6).

Per inscriure-us aneu a la plana : : **www.cct.cat o truqueu al 931 884 584**

MATERIAL VIDEOGRAFIC SOBRE SALVADOR MEL·LO

Televisió de Catalunya SA ha cedit a l'Agrupament d'Esbarts Dansaires 23 cintes Betacam de 30 minuts, originals del rodatge del documental "**Salvador Mel·lo: la il·lusió del ballet català**", emès el mes de març de 2003, perquè passin a l'arxiu de la nostra entitat. Ara com ara s'està procedint a la transferència de les cintes a un format domèstic per tal de poder-les visionar i indexar.

NOUS CONTACTES DE L'ESBART SANT JORDI DE L'ORFEÓ BADALONÍ

Els amics de l'**Esbart Sant Jordi de l'Orfeó Badaloní de Badalona** ens comuniquen llurs nous contactes telefònics : **Seu social : 93 384 37 13 / Directora : 627 598 340**

ENGRUNES DE CATALUNYA

EL GALL DE SANT NICOLAU

En algunes contrades de Catalunya, principalment en les terres lleidatanes, hi ha el costum de fer una festa escolar **la diada de Sant Nicolau, el 6 de desembre**. Són llocs on encara perdura, si bé ha sofert canvis propis del pas dels anys.

Anys ençà, en alguns pobles, els nens ja es preparaven amb dos o tres dies d'anticipació, fent-se un barret de paper de tres puntes amb adornaments d'altres papers daurats o argentats, amb una borleta a cada punta. També es feien un sabre de fusta amb puny de llauna.

Arribat el dia de la festa, es reunien tots a l'escola, i d'allà sortien amb llurs barrets i sabres, tocant la pandereta i els ferrets. Mentrestant, uns quants nois feien acaptes tot dient a cada porta: "No hi ha res per Sant Nicolau?". A vegades recitaven uns versos al·lusius.

Quan ja havien seguit tot el poble fent l'aplega, es reunien a la plaça per tal de matar el gall. Era cosa divertida aquesta cerimònia. Quina bellugadissa de nois! Quina gatzara! Quines rialles! Posaven una corda que travessés la plaça d'un costat a l'altre, lligada entre dos balcons i, al mig, penjaven el gall. Llavors tapaven els ulls a un noi al qual li feien donar uns quants tombs perquè es desorientés. Després es redreçava, agafava el sabre i, amb posat cavalleresc i aire marcial, començava a cantar :

*"Tu, pollastre fanfarró,
capità de les gallines,
amb aquest sabre que porto
et vaig a treure les tripes"*

I anava a donar un cop de sabre al gall; generalment no l'encertava i, en aquest cas, crits i rialles, tantes com en volguéssiu, com en feien els altres nois que s'ho estaven mirant! Hi tornava dues vegades més i, sovint, els cops anaven a parar a tres quarts de quinze, la qual cosa divertia molt als espectadors. El primer noi quedava fora de combat. Un altre anava a substituir-lo i, després de tapar-li els ulls i donar els tombs de consuetud, es quedava d'igual manera que l'anterior i cantava la mateixa cançó, o bé una altra, com ara aquesta :

*"Pobre gall, està perdut
després de tanta tabola.
Voldria que la cassola
et servis de taüt.
Ja n'estic ben previngut
per a fer-te un funeral,
amb encens de pebre i sal,
que és la millor confitura,
el ventre per sepultura
i el porró com a fanal"*

Si errava els cops, cosa molt corrent, un altre s'hi posava, i un altre, i tants com fos menester. Naturalment, el gall no quedava mai viu, perquè si no podien matar-lo a ulls clucs ho feien a ulls descoberts i, si no ho realitzava un de sol, s'hi abocaven tots alhora movent un xivarri i un enrenou de mil dimonis. En acabat, anaven a menjar-se'l ben amanit i acompanyat de totes les coses que havien arreplegat a la capta. I no cal dir amb quina recança veien com s'acabava aquell dia tan feliç per ells.

Jordi Núñez i Pallarola.-

SABÍEU QUE ?

CRÒNICA DE L'ANTONI ARIAS

També trobem moltes històries interessants amb el flabiol d'Arbúcies.

Ens explica J.M. Rueda (director del Museu Etnològic del Montseny d'Arbúcies) que els flabiolaires tocaven sempre música viva, generalment la del dia i, en una petita part del seu repertori tocaven la que podríem anomenar residual, d'unes altres èpoques, que era encara vigent entre el seu auditori.

Aquestes constatacions desmunten la creença infundada, que el flabiol només ha servit per a tocar ballets tradicionals.

Els autors del llibre “Músics de flabiol i bombo” (1) es lamenten de la poca valoració que sempre s'ha donat al flabiol. En aquest sentit en destaquen una frase d'en Joaquim Serra en el seu tractat d'instrumentació per cobla l'any 1948. Diu en Serra : “ el flabiol és un instrument summament imperfecte. No és possible de trobar-ne originàriament cap model ben afinat.”

Segurament tots tenim clar que aquesta frase d'en Serra, evidentment treta de context, està avui del tot desfasada. Sabem que existeixen excel·lents flabiolaires de cobla que han arribat a assolir una perfecció de so, afinació, o fraseig impensables fins fa no pas gaire.

Podríem citar intèrprets de fama com poden ser Quirze Perich (Mataró), els germans Clapés (Fogueres de Montsoriu), Josep Prims (Hostalets de Balenyà), Josep Verdaguer "Roviretes" (Folgueroles), Josep Antoni Rubio (Calvià), Tomàs Salom (El Molinar).

Com a màxim exponent, molt més actual, tenim l'excel·lent intèrpret Bernat Castillejo que ben segur molts coneixeu.

El flabiol d'Arbúcies és un flabiol de fusta sense claus i té la particularitat de portar unes virolles (anells), generalment de llautó, ajustades a l'exterior del tub de fusta per evitar que s'esberli.

Era un costum força estès el d'abeurar els flabiols abans de tocar.

El sentit comú segurament aconsella fer-ho amb aigua, però el que feien molts era sucar el flabiol des del cap fins a la finestra, amb aiguardent, barreja, vi ranci...que després es bevia el músic.

Qui practicava això deia que era perquè el flabiol no s'enrogallés i anés “fi”. És fàcil imaginar-se com anaven de fins aquells flabiols i el seus amos!!

El que és cert és que alguns flabiols d'Arbúcies van, segons com, molt forts i mullar-ne el pas de l'aire és la manera d'aclarir-los la veu i fer-los anar més lleugers. Molts instrumentistes d'Arbúcies, tocant pel carrer, s'aturaven a les fonts a mullar el flabiol.

De tota manera no sempre els músics han tingut aquesta inquietud de superació pel que fa a qualitat de música . La Mercè Colomer ens va passar un fragment extret del llibre **Gibert, Josep. Girona. Petita història de la ciutat i de les seves tradicions i folklore. Barcelona: C.N.Gisbert, 1946**, del qual us reproduïxo un paràgraf:

Als pobles petits, sobretot als de muntanya, el dia de la festa major els pagesos es reunien en una de les cases més grans de l'indret per celebrar el sarau. Si feia mal temps ballaven a la sala de menjar, si bo, a l'era. S'acontentaven fent-ho al so d'un violí i un flabiol. El flabiol acostumava a tocar-lo un pastor, car eren ben pocs els pastors que no en sabessin, el violinista era sovint un vellet que rascava en una antigalla que solia tenir només tres cordes. La discordància entre els dos instruments era extremada, car tocaven a dos tons diferents, però això no interessava a pagesos ni pageses mentre poguessin saltar i ballar.

Afortunadament en l'actualitat tenim grans músics i instrumentistes que superen amb la seva habilitat les imperfeccions (que cada vegada trobem menys) dels seus instruments. Una assignatura que encara tenim pendent és el fet que els esbarts pugin anar conjuntament amb una música de qualitat. És lamentable constatar que encara és vigent allò que hem vis en el paràgraf anterior quan el violí i el flabiol tocaven en “discordància “ *...però això no interessava a pagesos ni pageses mentre poguessin saltar i ballar...* Avui continua sent lamentable que mentre es pugui saltar i ballar la música no tingui cap importància...

(1) MUSICS DE FLABIOL I BOMBO Els flabiolaires del rodal d'Arbúcies. Rafel Mitjans i Teresa Soler. Editorial Altafulla 1993 ISBN 84-7900-041-4

*****

CONCURS

BASES CONVOCATÒRIA DEL CONCURS LOGO 40 ANYS – ESBART SANTA TECLA

L'objectiu de la convocatòria d'aquest concurs, és fomentar la creativitat i la participació en el disseny del logotip del **40è aniversari** de la nostra entitat, i comptar amb una major pluralitat d'estils creatius.

1. PARTICIPANTS. Tothom que ho desitgi sense limitació d'edat. **2. TEMA.** Logotip commemoratiu dels 40 anys de l'Esbart. Per més informació de l'entitat es pot consultar la pàgina www.estecla.cat. **3. PREMI.** Serà únic i tindrà un import de 120 €. **4. PRESENTACIÓ.** S'haurà de presentar el disseny del logotip en suport paper (Din A4)) i en suport digital (cd, usb), en format JPG. **5 .IDENTIFICACIÓ.** Tant el suport paper com el digital es dipositaran en un sobre en el que hi haurà de constar el LEMA amb el qual concursa el participant i en un sobre tancat. Hi ha de constar el mateix a dins el nom, l'adreça i el telèfon del participant. El logotip no podrà anar signat ni assenyalat de cap forma ni per cap sistema que permeti identificar- ne l'autor. **6. TERMINI.** Les obres es podran lliurar al local de l'Esbart (c/ Soler, 18 baixos) fins al *10 de desembre de 2010*. o enviar a l'apartat, 508 – 43080 Tarragona. **7. LLIURAMENT DE PREMIS.** El lliurament del premi es durà a terme el proper dia 19 de desembre, en el transcurs de l'acte EL NADAL organitzat per l'Esbart a la Sala d'actes de Caixa Tarragona. **8. DEVOLUCIÓ DE LES OBRES.** Les obres no premiades podran ser recollides el mateix dia i en la mateixa sala d'actes de Caixa Tarragona. **9. CONSIDERACIONS.** La obra premiada restarà propietat de l'Esbart Santa Tecla de Tarragona i serà inclosa en tota la publicitat de la celebració dels 40 anys de l'Esbart. Aquest, en podrà fer l'ús que en cregui convenient. **10. VEREDICTE.** La Junta de l'Esbart resoldrà al seu criteri qualsevol imprevist o reclamació que pugués presentar-se, excepte si són referits al veredict del jurat, que serà inapel·lable.

TROBALLA

SOBRE EL BALL DELS CASATS

INTERVENCIÓ DE POMPILI MASSA A LA LLISTA **ESBARTNAUTES** PER INFORMAR A MONTSERRAT ESTRADA, DE SANTA PERPÈTUA DE LA MOGODA, SOBRE EL BALL DELS CASATS.

De fet no volia ficar-me en un debat que possiblement no sigui satisfactori en el sentit que tu voldries. Però fa dies que veig rondar aquest tema i és possible que es vagi embolicant la troca. Per això te'l comentaré.

La realitat coreogràfica popular catalana és extensa i diversa, i els folkloristes van començar a recollir informació bastant més tard que en d'altres aspectes del folklore com és ara la rondallística. La denominació dels balls es feu inicialment com es pogué, com hom sentia que se'l denominava com cada recol·lector creia que era convenient, i no és fins molt més tard, quan ja es té prou material coreogràfic recollit que hom pot tenir una visió de conjunt i, consegüentment, classificar o revisar algunes denominacions.

Avui ens podem plantejar la diferència entre gènere de ball, la seva denominació, l'ocasió del ball, o altres aspectes. Això pot semblar molt evident però si anéssim vint anys enrere, no trobaríem ningú que en parlés. I és possible que a molta gent tot això, encara avui, li sembli parlar del sexe dels àngels. Aquesta percepció de la realitat coreogràfica popular es va anar formant de mica en mica fa uns anys i crec que la Montserrat Garrich va ser la primera en exposar-ho públicament. Els balls poden ésser anomenats directament pel seu gènere: vals, xotis, ball pla, patatuf, jota... Llavors no hi ha dubte de quina mena de peça es tracta, però no sempre ha estat així. Un cas podria ser anomenar el ball per l'objecte utilitzat: ball dels esclops, ball de l'almonratxa, ball de mocadors, ball dels barrets, ball del ram...

En aquest cas no se'n informa de com deu ser el ball, sinó que hom ha emprat aquest objecte. Per exemple quan avui diguem ball de rams, tots pensem per exemple, en el vals de Josep Casas Augé (Quan refila el cornetí, es remou tot l'envelat...), però abans de que popularitzessin els valsos els balls de rams es feien amb els balls plans. Un exemple ben conegut entre els esbarts dansaires és el ball de rams de Sant Cugat del Vallès, també conegut com a Paga-li, Joan, en referència a la lletra. Es tracta en la seva forma originària d'un ball pla ras i curt. I encara abans podríem dir que hom havia fet ball de rams amb les baixes danses. Per tant l'objecte no indica de cap manera el gènere del ball. Un altre cas ben evident és la denominació fent referència a la localitat: Dansa de Castellterçol, Dansa d'Arenys de Munt, Dansa de Falgars, Dansa de Palafolls...

Aquesta denominació solament ens indica la seva filiació municipal però en cap cas, el seu gènere. Per exemple Dansa de Palafolls és una denominació que fa servir Rossend Serra i Pagès en referir-se al que avui tots reconeixem com a contrapàs de Sant Genís de Palafolls. No cal dir que també les ocasions de ball poden rebre denominacions que poden generar confusions. Així, diversos col·lectius han organitzat i continuen organitzant balls. Ha estat normal que els fadrins organitzessin balls, especialment en moments de l'any com el carnaval. Però encara avui podem reconèixer aquestes ganes d'organitzar ball per part del jovent en els diversos balls que organitzen als "instis" o a les "facus" amb l'excusa de rescabalar per algun viatge.

Altres col·lectius com els pagesos també han organitzat els seus balls. Fins fa una desena d'anys els pagesos de Mataró organitzaven per Sant Isidre un ball social al local del Sindicat de Pagesos que finalment va anar ser enderrocat pel seu mal estat. Es tractava d'un ball obert, normal i corrent però no seria d'estranyar que d'aquí uns anys, quan algú trobi en alguna revisteta local l'expressió ball dels pagesos, es vegi amb el valor d'inventar-se un ball en el que surtin uns vailets disfressats de camperols. Altres col·lectius com el de la policia o bé el dels bombers també han organitzat balls socials. Aquests darrers amb llarga tradició a Barcelona. Recordo que quan estava de dansaire a l'esbart i el mestre de dansa ens va dir que muntaria el ball de bombers de Barcelona, tots ens pensàrem que pretenia que ens vestíssim de bomber. Evidentment com tots sabeu genèricament es tracta d'una quadrilla de tres contradanses.

També la denominació pot fer referència a un joc per tal de passar l'estona: ball robat, ball del mocador, ball de l'escombra... Potser jo dec ser d'una altra època. En les festes de joventut de no fa pas tants anys que fèiem al garatge d'algú de la colla al so dels elapés i singles del moment, quan fèiem ball lent, a qui es quedava sense parella se li donava una escombra amb la qual ballava i anava passant als altres. Quan veig la denominació ball de l'escombra hi veig, sobretot un joc, però no un gènere de ball. També hom ha denominat algun dels balls de la tanda de ballables d'una manera determinada per estar dedicats a un col·lectiu: ball de pabordes, ball de promesos, ball de solters, ball de quintos... El ball de quintos podria designar tota una ballada, és a dir una ocasió de ball organitzada per aquest col·lectiu, o bé un ball concret dedicat als nois que entren en quinta. En cap cas designaria un gènere de ball. Hom pot dedicar el ball de quintos amb un pasdoble, una jota, un fox... el que vagi bé. L'expressió "Ball de Casats", indica sobretot un ús del ball, en cap cas un gènere de ball.

Un ball de casats solament ho serà quan aquest està dedicat o hi intervenen exclusivament els casats i, naturalment, es pot organitzar amb el què es vulgui: un twist, un fandango, un patatuf, unes buleries o una sardana.

És possible que s'hagués fet tradició emprar un ball concret per aquesta funció. No ho negaré pas, però en el cas que el trobessis i el ballés l'esbart, seria això un gènere de ball. Si no és un ball en el que intervinguin solament les parelles casades, no ho serà mai de ball de casats. Una altra cosa és el que vulguis comentar en les explicacions i comentaris sobre l'ús d'aquest ball.

És doncs, molt improbable que trobis un recull amb aquesta denominació referit a la localitat de Sant Perpètua de la Mogoda.

Dit això: com localitzar o identificar el gènere de ball que tradicionalment s'havia emprat a Santa Perpètua de la Mogoda? L'únic element coreogràfic que esmentes és un salt de parella. És a dir l'aixecada de la balladora o balladores. Els gèneres coreogràfics catalans en què hi ha aquests elements coreogràfics es redueixen molt. De fet el salt de parella apareix de manera habitual a les corrandes. Siguin soles o com a complement d'un ballet. El que et recomano és que busquis reculls musicals amb aquest criteri. On? Al **Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana**, et poden ajudar. Al seu moment van microfilmear tot el recull musical de l'**Obra del Cançoner Popular de Catalunya**. Es tracta doncs, de quedar amb ells i dedicar-hi hores a remenar i que hi hagi sort. Després si vols podem quedar per veure com es pot orientar la seva interpretació coreogràfica.

Per acabar, transcrit el que diu el *Diccionari de la dansa* de Francesc Pujol i Joan Amades:

Casats, Ball dels. No és cap ball especial; és la ballada que de consuetud és dedicada especialment als casats.

Té efecte el segon dia de la festa major a la tarda i surten a ballar àdhuc la gent mes vella i més reposada, tant d'un sexe com de l'altre; seguint el costum establert, gairebé cap home balla amb la seva muller, exceptuant els casats de poc. Trenca dansa i és considerat com l'heroi i director de la ballada el darrer casat durant l'any, el qual és anomenat en alguns indrets *Abat dels boigs*. En el primer ball d'aquesta ballada hi solen prendre part les autoritats.

En el programa de les festes de Sant Ferriol, celebrades a Ceret l'any 1924, encara hi figura el Ball dels casats a les onze del matí (Andorra.-Cerdanya.- Conflent.- Garrotxa.- Pla de Bages.- Pallars.- Vallespir.) (*Diccionari de la dansa*, pàg. 135)

Tanmateix Montse, segurament tot és més senzill. Parles d'un ball amb la presència d'una núvia i d'un aixecament de la balladora. Pel que s'intueix els teus pares l'havien vist ballar o en tenen algun record dins de l'esbart.

Et donaré la possible solució més evident i senzilla. Dins dels esbarts dansaires també s'han format tradicions, petites però encantadores i amb molta gràcia. No sé d'on surt el costum però és molt habitual que quan una parella de dansaires es casa, l'esbart els esperi a la porta de l'església, o al banquet, i els facin ballar la Dansa de Campdevàrol (o alguna altra)

Hi ha doncs una possibilitat alta de que el que els teus pares recordin sigui aquesta dansa emprada amb l'ús de ball de casats.

Pompili.-

Dia de mercat a València

Pagesos de l'Horta

L'AGRUPAMENT D'ESBARTS D'ANSAIRES
agraeix la col·laboració de totes i tots
els que fan possible el
PUNT INFORMATIU

Per rebre el Punt Informatiu gratuïtament al teu correu electrònic,
cal subscriu-te enviant-nos un e-mail a : agrupament@agrupament.com

WWW.ESBARTS.CAT